Bianca ***Rusu***

Inițiativă personală și solidaritate umană

Acest proiect se desfășoară într-o localitate amplasată aproape de granița nordică a țării, având o populație mixtă, formată în principal din români, maghiari și romi. Conform unui raport de cercetare întocmit de Organizația Caritas, populația de etnie romă s-a stabilit în această zonă în secolele XVIII-XIX, practicând meserii tradiționale cum ar fi cea de muzicanți, fierari, coșitori. Alături de acestea, practicate și în prezent, romii din județ au păstrat și alte îndeletniciri specifice, precum fabricarea cărămizilor și a chirpiciului; în plus, există și romi lingurari și căldărari. Cu toate acestea, din raport reiese că nu toată populația adultă are un loc de muncă: doar 46,9% dintre romii din localitate au declarat că au un angajament permanent sau temporar. Faptul este destul de neobișnuit în rândul altor etnii, ținând cont că e vorba de o populație tânără (73,6% nu depășesc vârsta de 30 de ani).

O altă caracteristică a romilor din localitate constă în focalizarea lor în jurul a doi poli opuși: astfel, pe de o parte se află romii bogați, grup nu prea numeros, iar pe de alta romii săraci, preponderenți, care adeseori trăiesc în condiții deplorabile, sub nivelul de trai. În acest caz, clasa de mijloc este aproape inexistentă. La aceasta contribuie și nivelul de școlarizare și de pregătire profesională care este foarte scăzut - 35,3% dintre romii din județ fiind analfabeți (chiar dacă în orașul în care se derulează proiectul situația este puțin îmbunătățită, diferența nu este semnificativă). Apoi trebuie ținut cont de numărul mare de persoane aflate într-o gospodărie de romi. De asemenea - se precizează în raportul mai sus amintit - numărul mediu de persoane dintr-o gospodărie ajunge la 5,4, dar sunt cazuri în care în același perimetru trăiesc 33 de persoane. Datorită normelor și valorilor lor specifice, majoritatea romilor nu se căsătoresc legal (60,3%), ceea ce face ca adeseori, sub același acoperiș, să viețuiască copii care nu mai au nici un fel de legături de sânge. Nici venitul mediu pe gospodărie, în localitatea analizată, nu este mare. Din același raport reiese că media venitului pe o persoană este de 214 000 lei. Chiar dacă majoritatea au locuință - proprietate personală sau închiriată -, aceasta, în peste 50% din cazuri, nu este corespunzătoare unui trai decent.

Și în ceea ce privește sănătatea situația este precară: 21,2% dintre romi nu au medic de familie, în timp ce 44,1% nu au asigurări de sănătate (conform raportului menționat). Nici educația sexuală nu este cunoscută în rândul lor, astfel că

aproape 75% nu au folosit niciodată mijloace contraceptive (fapt ce explică și valoarea mare a ratei natalității, spre deosebire de restul populației).

Ținându-se cont de situația lor dezavantajată, în raportul Organizației Caritas se consemnează că 40,4% dintre romi cred că pentru a-și îmbunătăți condiția au nevoie de ajutoare materiale, în timp ce doar 26% consideră necesară creșterea ofertei de locuri de muncă. Fiind întrebați care ar putea fi contribuția lor la îmbunătățirea situației, aproape 60% au răspuns că aportul lor ar consta în munca prestată, dar, din nefericire, procentul celor care nu știu cum ar putea contribui la îmbunătățirea propriei situații este mare (peste 35%). Pe de altă parte, imaginea romilor nu se bucură de apreciere, putându-se vorbi chiar de o anume discriminare: „Dacă ești brunet - ne declară un interlocutor - ai probleme când vrei să te angajezi. Dacă sunt unii mai spălați, care nu se declară țigani, se poartă bine, atunci nu e problemă. Dacă vrei să-ți cumperi o casă într-un cartier unde nu sunt romi, atunci e o problemă. Vecinii îl sfătuiesc pe cel care vinde casa să nu vândă la țigani".

Din datele furnizate de Organizația Caritas reiese că majoritatea familiilor de romi s-au obișnuit să trăiască într-o situație materială dezavantajoasă, bazându-se de multe ori pe ajutoarele primite, mai ales în ultimii ani, din străinătate. Afirmația domnului B., președintele unei organizații de romi, confirmă în parte acest lucru: „am observat, țiganii dacă nu au ce mânca, imediat vând casa, mobila. Nu se gândesc ce vor face. Îmi vând casa, am trei copii, unde mă duc? O să-mi dea ceva cineva - ei așa gândesc. Mulți, din păcate. Eu aș încerca să schimb mentalitatea aceasta".

Proiectul de față a început în urmă cu cinci ani. Inițial nu fusese conceput ca un proiect de sine stătător, neavând obiective clare și o strategie bine definită. A debutat sub forma unui act caritabil. După ce vreme de cinci ani fusese vicepreședintele unei formațiuni politice, domnul B. a devenit președintele unei noi formațiuni, începând să dea câte ceva de mâncare celor care băteau la poarta sa. Spre deosebire de cei mulți care, spune el, „fug după bani și nu se uită la nimeni", conduita sa a fost călăuzită de dorința de a-i ajuta pe cei săraci, de a perpetua bunătatea lui Dumnezeu de care se bucură: „Eu zic așa: dacă Dumnezeu îmi dă mie și familiei mele ce avem nevoie, să dau și eu la oamenii aceștia. Trebuie să ne gândim și la ei, că-s oameni, că-s necăjiți. Sărăcia este o boală. Dar nu trebuie să-i disprețuim. Dacă mă ajută cineva sau dacă nu mă ajută, eu până când pot - și așa îi învăț și pe copiii mei - am să-i ajut". Fidel acestui principiu, domnul B. era dispus să dea o mână de ajutor ori de câte ori venea vreun rom la el cu probleme legate de întocmirea actelor de identitate sau a pașaportului.

Pentru a-și materializa planurile, a început să construiască un amplasament în propria-i curte. „Eu, când am fost ales ca președinte al romilor, am promis că o să ajut oamenii săraci - și aceasta a fost o dorință mai veche de a mea: să dau de mâncare oamenilor de pe stradă. În 1996, clădirea pe care o vedeți acum era numai cărămidă. Totuși am pus mesele și am făcut mâncare pentru copiii străzii. Vedeți, totdeauna au fost oameni săraci și din păcate numărul lor este în continuă

creștere. Tot ce-am făcut în acea perioadă, am făcut de unul singur, fără ajutor, fără să mă sfătuiesc cu nimeni... Am avut un aragaz, l-am adus de sus și am gătit pentru ei. Le-am dat ce-am avut: o pâine cu untură, ceapă, un ceai, ce-am avut."

După un timp, văzând eforturile domnului B. pentru ameliorarea situației romilor săraci și mai ales a copiilor străzii, o fundație creștină din localitate, Fundația V., și-a oferit sprijinul, donând diverse alimente. Domnul B. a continuat această activitate până în 1998, când a deschis un restaurant (moment în care Fundația V. și-a retras sponsorizările). Din acel moment, oamenii nevoiași erau primiți într-o încăpere anexă a restaurantului, special amenajată pentru cei săraci, indiferent de etnie. Proprietarul declară că restaurantul nu a adus profitul scontat. Cu toate acestea, activitatea din „camera pentru săraci" nu a încetat nici o clipă: „Acum trei ani a fost foarte greu (1998). Dar totuși camera aceea mică (care este acum biroul asistentelor sociale) a rămas locul în care am dat de mâncare săracilor".

Restaurantul a funcționat până la sfârșitul anului 2000. Pe durata funcționării lui, în calitate de președinte al organizației mai sus amintite, domnul B. a fost contactat de diferite organizații nonguvernamentale care îi cereau sprijinul în derularea programelor lor ce vizau comunitățile de romi din județ. Persoană deschisă, domnul B. a răspuns solicitărilor deoarece, spune el, „eu îi pot ajuta fiindcă îi înțeleg pe romi, știu cum gândesc". Printre alte ONG-uri cu care a colaborat s-a numărat și Fundația L., care i-a propus să îl sprijine în activitatea pe care o derula deja. Cu ajutorul - substanțial - al acesteia, localul a început să ia forma unei cantine sociale. Dar, dându-și seama că nu este suficientă o masă pe zi, ci trebuie făcut mai mult, domnul B. împreună cu Fundația L. au dezvoltat acest program, oferind săracilor nu numai hrană, dar și facilități la întocmirea actelor, la găsirea unui loc de muncă sau a unei locuințe, învățându-i totodată cum să întrețină o gospodărie, cum să muncească pentru a-și întreține familia. Astfel, din 10 decembrie 2000 inițiativa domnului B. s-a concretizat, luând forma unui proiect derulat de organizația pe care o conduce împreună cu fundația parteneră.

Locația unde se desfășoară acest proiect (proprietate a domnului B., închiriată de către Fundația L.) cuprinde: o sală spațioasă, curată, unde aproximativ 50 de persoane pot lua masa simultan, o bucătărie, două toalete (una pentru bărbați și una pentru femei). În plus există și o încăpere unde cei care doresc pot să facă un duș sau să își spele hainele (încăperea fiind dotată cu mașină de spălat automată, modernă). Atât băile, cât și încăperea au gresie, faianță și sunt bine întreținute. În încăperea în care se spală rufele sunt jucării destinate ocupării timpului copiilor mici, în cazul în care aceștia își însoțesc părinții. Pe lângă acestea, există un birou unde două asistente sociale (angajate ale Fundației L.) lucrează zilnic 8 ore, oferind informații celor care vin să mănânce aici, ajutându-i să-și întocmească actele, să-și găsească un loc de muncă sau o locuință. În plus, ele oferă consiliere tuturor celor care o solicită. Din decembrie, de când s-a deschis oficial cantina pentru săraci, proiectul s-a dezvoltat, cuprinzând și un adăpost de

noapte pentru femei (dacă au copii, pot să îi aducă și pe ei), care poate găzdui opt persoane, dispunând de o baie separată. În momentul efectuării cercetării, adăpostul avea 6 locatare.

Prin intermediul acestui program, 40-50 de persoane primesc zilnic o cană de ceai și un sandwich (fie el pâine cu unt, cu untură, cu gem). Stau cam o oră, după care fiecare își vede de treabă și alții le iau locul. Trebuie menționat că oamenii care solicită mâncare, o primesc pe parcursul întregii zile, nu există un interval de timp prestabilit la care aceștia să vină. Condiția este să nu mai fi fost în ziua respectivă. Pe timp de iarnă numărul solicitărilor crește, numărul beneficiarilor ajungând la 100-150 pe zi. Din cauza frigului, mulți vin de dimineață și își petrec timpul aici până după-amiază la orele 18-19. În plus, la fiecare sfârșit de săptămână se servește mâncare gătită (două feluri). Pentru această masă, atât în timpul verii, cât și în timpul iernii vin peste 100 de persoane pe zi. În plus, există o altă fundație care adună copiii de pe străzi și în fiecare sâmbătă îi aduc la cantină să mănânce și să se spele, suportând toate cheltuielile. Criteriul pe baza căruia sunt primiți este destul de simplu: „Atâta am cerut, să aibă fiecare o hârtie de la medic că nu este bolnav cu TBC și nu suferă de vreo boală de piele. Și pe aceștia ar trebui să-i ajutăm, dar știți, nu ne putem asuma riscul de a îmbolnăvi 50 de oameni. Cine are această hârtie, indiferent de naționalitate, este bine venit".

În ceea ce privește femeile care solicită un loc la adăpostul de noapte, și ele trebuie să îndeplinească câteva condiții, cum ar fi: adeverință că nu au locuință, acte de identitate (B.I. sau certificat de naștere). Etnia nu constituie nici un fel de argument: nici pro, nici contra. De exemplu, în momentul efectuării anchetei, adăpostul găzduia două femei de etnie romă și patru de etnie maghiară. Domnul B. ne-a declarat: „aici vin tot felul de oameni, nu numai țigani. Vin mai mult ceilalți - români și maghiari. Eu zic că [romilor] le e rușine să vină. De ce? Nu știu... și la mâncare vin mai mulți maghiari și români decât țigani. Adevărul e că aici în oraș țiganii nu sunt chiar așa de săraci ca să ajungă aici. E aproape granița, mai merg în Ungaria". Persoanele care solicită adăpost sunt găzduite până ce își găsesc un loc de muncă sau își rezolvă problemele. „După ce le-am găsit loc de muncă, au actele, încercăm să le găsim o chirie prima dată, și după aia, cu ajutorul Primăriei, mă rog, și al fundației cu care lucrez, îi ajutăm să primească o locuință." Autoritățile locale apreciază ceea ce se face și ajută la obținerea actelor. „Pe lângă aceasta, avem contact permanent cu Forțele de Muncă. Dacă este vreun post, imediat ne anunță."

Pe perioada în care sunt primite la adăpost, femeile sunt nevoite să respecte un anumit program. Astfel, la 8 seara trebuie să fie la adăpost, iar dimineața la 8 pleacă la serviciu (cele care au unde). Femeile care nu au de lucru, stau aici peste zi și ajută. Seara, la ora 22, trebuie să fie înăuntru. Dacă întârzie, dau explicații domnului B. care, astfel, încearcă să preîntâmpine orice fel de probleme. La ora 22 e stingerea. „Trebuie să mă înțelegeți. Am avut și cazuri în care fete care au venit să ceară adăpost aici le-am văzut apoi prostituându-se. De aceea am instituit acest

program. Bineînțeles că nu este nici o problemă dacă lucrează în ture și vin târziu", declară domnul B. Pe perioadă de iarnă, numărul celor care au solicitat un loc de adăpost a fost foarte mare, organizația neputând onora toate solicitările.

Personalul este același atât pentru cei care vin să ia masa peste zi, cât și pentru cei care sunt găzduiți aici. Astfel, la bucătărie există două persoane, iar când este nevoie, soția domnului B. și fiica mai mare a acestuia le ajută. La servit, mai sunt până la 8 voluntari - domnul B. însuși participând și el la diversele activități. Apoi este o persoană, voluntară, care trece în caiet numele celor care iau masa acolo în fiecare zi. Peste noapte este un paznic, soțul doamnei I., care preia responsabilitatea adăpostului. Doamna I. și soțul ei (plătiți de domnul B.) sunt rude mai îndepărtate ale acestuia, oameni săraci care n-au casă, însă au 4 copii: 2 stau cu ei, 2 sunt la Casa de Copii. „Dacă în timp vor putea primi o locuință, îi vom ajuta să scoată și copiii de acolo", spune domnul B. În afară de ei, sunt cele două asistente sociale, angajate ale Fundației L., care au zilnic program de 8 ore. De contabilitate se ocupă o doamnă, care nu este de etnie romă și nici nu este membră a organizației.

În deciziile sale, domnul B. se consultă cu cei de la sediul central atunci când e vorba de organizație și, uneori, cu cei de la Fundația L. când e vorba de proiect. Cu toate acestea, domnul C., președintele Fundației L., spunea că ar fi bine ca domnul B. însuși să participe la unele cursuri de formare. Chiar dacă organizația pe care o conduce are oficial 200 de membri, aceștia își fac simțită prezența doar când au o problemă. „Știți cum e, membru înseamnă că ai un carnet de la mine și că plătești în fiecare lună cotizație. Așa ceva nu se întâmplă aici. Eu țin legătura permanentă cu cei de la București. Din păcate, aici în oraș, nu am oameni cu care să mă consult. Am un vicepreședinte care locuiește la țară și nu poate să vină decât o dată pe lună. La nivel de oraș, oamenii cu care mi-ar plăcea să lucrez, intelectuali, nu se implică. Decât să iau lângă mine niște vagabonzi cu care să am probleme, mai bine așa. Sunt unii care ar veni să vadă ce se poate face ca să se îmbogățească. Eu n-am nevoie de oameni de genul acesta. Astfel, din păcate, toate lucrurile-s pe capul meu", mărturisește domnul B. În ceea ce privește relația cu cei de la Fundația L., „pot spune că nu au existat niciodată conflicte majore", declară domnul B. Aceeași opinie a exprimat-o și domnul C., care a mai adăugat că „nu ar dori să colaboreze cu altcineva din organizația care a inițiat acest proiect, deoarece B. are într-adevăr simțul responsabilității asupra comunității pe care o conduce".

Financiar, proiectul este sprijinit de Fundația L. atât cu bani pentru alimente, cât și pentru cheltuielile de la adăpost. De fapt, ei au fost cei care au făcut și lucrările de modernizare, de adaptare, necesare. „Există o brutărie care ne dă 10 pâini în fiecare săptămână, un SRL care oferă în fiecare lună 200 000 lei etc."

Deși proiectul, în formă organizată, nu funcționează de foarte mult timp, totuși au început să apară și unele probleme. Domnul B. spunea: „știți, oamenii nu sunt mulțumiți niciodată. Au fost cazuri în care am ajutat pe cineva cu locuință, le-am

dat și haine (prin fundația parteneră). Și oamenii n-au fost mulțumiți nici cu asta... Unii zic că mă îmbogățesc pe pielea lor. Ei nu știu că dacă aș face aici un en gros aș putea să trăiesc foarte bine. Sau că aș primi 600 DM dacă aș da spațiul în chirie. Alții spun: „Numai pâine cu untură și ceai primim?" „Asta avem!" le răspund. Pe de o parte putem înțelege că oamenii câteodată nu mai pot și răbufnesc. Însă eu sunt un om direct. Îmi place să fie ordine și aici în sala de mese ca și în familia mea. Dacă într-un loc nu este ordine și disciplină, nu poți să rezolvi nimic. Dar ordinea nu le place. Adică cum, să le comand eu lor? Însă acestea sunt lucruri care vin și pleacă și oamenii continuă să vină aici. Pot să vă spun că eu, în suflet, sunt liniștit".

Dintr-o altă perspectivă, cea a beneficiarilor, proiectul este văzut ca un real succes, mai ales de când oferă și adăpost de noapte. „Am aflat de acest program din presa locală. Era scris că există un adăpost de noapte pentru femei și că Fundația L. ajută oameni săraci, nenorociți, oamenii ajunși pe stradă", povestește una dintre femeile care locuiesc aici. Dintre persoanele care se aflau la centru, unele trăiau aici de mai bine de trei luni, altele de o lună. Erau persoane care găsiseră acest refugiu în momente de cumpănă din viețile lor: „Sunt de o lună și două săptămâni aici. Mi-e foarte greu. Am un băiat de 17 ani, am familie. Soțul este la adăpostul pentru bărbați al Fundației L. Aici suntem cele care și-au pierdut locuințele și au rămas așa, pe stradă. Noi am avut firmă: două baruri și trei mese la piață. Am avut un apartament în centru. A venit un prieten să vindem apartamentul și să luăm unul mai mare și decomandat. El a căutat intermediar, o agenție imobiliară. Ne-a promis că va face tot el rost de un apartament. Eram prieteni de familie și am avut încredere în el. Ne-a adus hârtie să vedem că actele sunt legale și peste două zile a dispărut din țară, cu banii noștri cu tot".

Menit a scoate din dificultate oamenii nevoiași, proiectul se conturează a fi o veritabilă reușită. Deși este inițiat de romi, el se adresează tuturor oamenilor cu probleme, indiferent de etnia lor. În ciuda piedicilor, a problemelor ivite pe parcurs, domnul B. a reușit să transforme o inițiativă personală, generată de nevoile comunității pe care o reprezintă, timidă și de mică anvergură la început, într-un proiect care ia o tot mai mare amploare și care nu se mai mulțumește cu a asigura minimul necesar supraviețuirii acestor oameni, ci își propune ca, împreună cu partenerii săi, să ofere soluții viabile, care să ducă la asigurarea unui trai decent celor care le solicită ajutorul.

Bianca ***Rusu***

Dintr-o casă de copii, în mijlocul unei familii

Proiectul de față este derulat de o organizație nonguvernamentală și se adresează copiilor orfani sau abandonați ajunși în situația de a fi instituționalizați. Considerând opiniile coordonatorului de program, ale părinților sociali și ale beneficiarilor se va putea cunoaște o activitate de succes în toate aspectele ei: modul în care a luat ființă, în care s-a desfășurat această inițiativă (inclusiv problemele cu care s-au confruntat, dar și soluțiile pe care le-au găsit), succesele înregistrate etc.

Proiectul se desfășoară într-o localitate amplasată în vestul țării, într-un orășel cu o populație mixtă, formată în principal din români, maghiari, germani și romi. În trecut - declară un reprezentant al Primăriei -, ponderea populației de etnie romă era mult mai mare, însă datorită migrației interne, cât și a emigrărilor masive înregistrate imediat după Revoluția din 1989, numărul acesteia s-a diminuat simțitor, în prezent nemaiexistând date concrete. Deși este doar un orășel, în această localitate era amplasat un centru ce adăpostea 200 de copii orfani sau abandonați. Conform declarațiilor aceluiași reprezentant al Primăriei, romii din localitate sunt concentrați pe câteva străzi, casele lor fiind dispersate printre cele ale locuitorilor de alte etnii. Se apreciază că în mare trăsăturile lor sunt asemănătoare cu cele ale populației de etnie romă din întreaga țară: rata șomajului ridicată, nivelul de trai scăzut (deși cazurile în care indivizii trăiesc la limita subzistenței nu sunt așa de numeroase), analfabetism, lipsa unei pregătiri profesionale adecvate etc. Însă problema majoră cu care se confruntă este lipsa locurilor de muncă. Există două-trei familii care se ocupă de achiziționare de mobilier vechi, câțiva care se ocupă cu schimbul valutar, dar marea majoritate nu au unde lucra. Din această cauză, peste 60% din dosarele aflate în plată la Primărie pentru ajutoare sociale sunt depuse de familii de romi.

În ceea ce privește frecvența școlară a copiilor romi nu există diferențe față de situația existentă la nivel național. Mulți spun că nu au condiții să-și întrețină copiii la școală, să-i îmbrace decent, să le cumpere rechizite și preferă să-i țină acasă. Nici în ceea ce privește sănătatea situația romilor de aici nu diferă semnificativ de cea existentă la nivel național: mare parte dintre ei nu au carnete de sănătate și nici medic de familie.

Acesta este mediul în care organizația își desfășoară activitatea. La baza acestui proiect (și, de fapt, a asociației) a stat dorința unei persoane de a „elibera" cei 200 de copii din Casa Mare de Copii (cum este cunoscută în zonă) și de a-i pune în

„familii sociale". Venită în România din P., pentru prima dată în 1991, doamna A. a fost profund impresionată de sărăcia și mizeria pe care le-a găsit la Casa de Copii din oraș. Respectiva persoană a hotărât să înființeze aici o asociație - similară cu una existentă deja în P., țara ei de origine -, prin care să ajute acești copii. Ideea ei a luat ființă în 1992, când s-a înființat asociația ca persoană juridică română, parteneră a asociației din P. De menționat este faptul că în același an s-au și dat în folosință primele două case destinate copiilor de la Casa Mare de Copii. Domnul M., localnic, vorbitor de limba germană, a fost numit director. Sub conducerea acestuia, asociația și-a continuat activitatea până în 1996, când a fost schimbat, doamna L. luându-i locul.

Obiectivul principal al asociației era de a muta toți copiii din Casa Mare în familii sociale. De la început s-a mers pe ideea ca toate clădirile în care vor fi plasați copiii să fie proprietate a asociației și, mai mult, ele să nu fie concentrate într-un singur loc, ci integrate în peisajul local. Obiectivele inițiale ale proiectului erau de a dezinstituționaliza copiii, de a-i integra în viața normală, oferindu-le posibilitatea de a se dezvolta într-o manieră firească. Între timp, inițiativa s-a extins, încercând să răspundă nevoilor apărute pe parcurs: pentru cei care împlineau 18 ani și nu aveau unde merge s-a construit un centru de tineret, ateliere în care să învețe o meserie, un teren unde se intenționează a se face o microfermă pentru cei care nu pot continua școala sau învăța o meserie.

În prezent, asociația are 35 de membri. Dintre aceștia doar cei 5 membri ai Consiliului de Administrație sunt activi. Cu excepția cazurilor când situația o impune, ei se întâlnesc lunar. Asociația beneficiază și de serviciile unui voluntar foarte activ, care este inginer și se implică în toate problemele legate de construcții, reamenajări, modernizări. În plus, în funcție de disponibilitatea fiecăruia, toți părinții sociali sunt antrenați în derularea proiectului. La ora actuală, programul administrează nouă case familiale, ultimele două fiind deschise în decembrie 1998 desființându-se practic, Casa de Copii: "Am reușit să facem din orașul nostru prima localitate din România fără Casă de Copii și trebuie să vă spun că suntem foarte mândri de treaba asta. E o realizare, deși ne-am atras foarte multe dușmănii și ură" - declară doamna L. "Se vede clar diferența între copiii care au fost în Casa de Copii și cei care sunt în familie, chit că aceste familii sunt doar familii artificiale. Dar trăind 24 de ore din 24 împreună, totuși se realizează o legătură între părinții sociali și copii, între copiii acestora și copiii proveniți de la orfelinat."

Beneficiarii proiectului sunt copiii instituționalizați din oraș. În acest orfelinat erau repartizați copii cu vârsta între 3 și 6 ani. Cei care trebuiau să meargă la școli speciale erau trimiși în altă parte când ajungeau la 6 ani, în timp ce copiii sănătoși rămâneau aici și urmau școala din localitate. Deoarece erau și copii cu nevoi speciale, s-a considerat prea traumatizantă experiența de a fi mutați din centru în centru din lipsa unei școli locale: "au venit de la Leagăn aici, la 3 ani, au stat aici trei ani, pleacă în alte părți, îi înnebuneam de tot" - ne-a relatat doamna L.

Totodată s-a decis și construirea unei școli speciale, în 1993. Deși nu făcea parte din obiectivele inițiale ale proiectului, s-a cumpărat o nouă clădire ce a fost renovată, urmând a fi dată în folosință ca școală specială. „Era destinată copiilor cu nevoi speciale, atât celor care proveneau din casele noastre, cât și celor care erau din localitate sau din împrejurimi, dar care nu puteau urma o școală obișnuită", declară doamna L. Spre deosebire de aceștia, copiii cu intelect normal urmează școlile de stat din localitate. Costurile clădirii și toate celelalte, curent, apă, telefon, încălzire (însemnând lemne), sunt plătite de către asociație. S-a încercat un parteneriat, o convenție de colaborare cu liceul de aici, dar nu s-a ajuns la un consens. Coordonatoarea proiectului nu s-a dat bătută și „s-ar părea că vom face o convenție de la toamnă cu Direcția pentru Protecția Copilului, care a preluat în ultima perioadă școlile speciale, prin intermediul Consiliului Județean".

Procesul de învățământ în cadrul școlii speciale se desfășoară prin liceul din localitate. Doamna L. precizează că „de acolo vin dascălii acum și desfășoară activitățile normale ca la o școală specială cu programă. Cu cărțile stăm mai prost, dar din păcate aceasta e problema Inspectoratului și noi, asociația, ne-am străduit să mai cerem de la alte școli speciale. Fiecare ne-a dat cât a putut: o carte, două". Efectivul total de elevi este acum de 64; la școlile speciale norma este de 12-14 copii în clasă, de la 8 până la 12-14. „Avem și clase în care sunt și 15, și avem și clase în care sunt puțini, cum este clasa întâi cu 8 copii. Ai noștri sunt 36 și restul sunt din oraș și din vecinătate. Deosebirea față de o școală specială de stat este că noi nu avem după-masa program cu copiii. Aceștia merg acasă și își fac lecțiile ca și orice alt copil. Au program ca la orice școală specială, după cel stabilit de Ministerul Educației. După ce termină școala, pe cei care nu pot să-și ia examenul de capacitate și să meargă mai departe la liceu, noi dorim să-i îndrumăm spre școli profesionale și de asemenea să îi învățăm o meserie. Avem prevăzut în proiect (și ne apropiem de finalizare) trei ateliere: de croitorie, de lăcătușerie și de tâmplărie, în care copiii să facă practică, să facem partea teoretică aici la un liceu și partea practică la noi în ateliere." „Noi sperăm ca în viitor - continuă interlocutoarea noastră - aceste ateliere să devină nu numai un loc de învățare, ci un loc de mică producție, să putem să fim și noi cât de cât independenți și copiii să aibă un loc de muncă. Iar cei care doresc să rămână în case, de exemplu fetele, dacă vor să rămână femei de servici sau dacă vor să studieze mai departe, să facă Asistență Socială și să vină după aceea în casă să lucreze, sunt bine venite. Noi am avansat și ideea aceasta în proiectul nostru."

Proveniți din fosta Casă de Copii din oraș, cei 90 de copii aflați în casele familiale ale asociației sunt în majoritate de etnie romă (peste 60%) - în multe cazuri sunt doi-trei copii care provin din aceeași familie. Ei sunt împărțiți în cele nouă centre ale asociației fără a se ține cont de etnie, fiind considerați egali ai celorlalți: „niciodată nu m-am uitat la ei altfel", susține doamna L. Din declarațiile

ei reiese că acești copii s-au adaptat la noul mod de trai la fel de ușor ca și ceilalți. "În fiecare casă există 10 copii (între 6 și 18 ani), o pereche de părinți care rămân zi și noapte acolo - locuiesc acolo efectiv împreună cu copiii lor naturali. În fiecare casă avem patru angajați. În general un părinte este angajat al Direcției pentru Protecția Copilului, pentru că doamna A. a preluat de la început personalul din Casa Mare ca să nu rămână șomeri o dată cu scăderea numărului de copii. Celălalt lucrează în altă parte. Avem și situații în care ambii părinți lucrează în case. Cum vă spuneam, personalul din case este în număr de 4. Unul sau doi educatori/ educatoare, în unele case trei educatori și o femeie de servici, în alte case doi educatori și două femei de servici; unul din părinți este și pe post de educator".

Copiii care au ajuns aici au trecut prin cele mai dificile situații. Majoritatea nu sunt căutați de familiile lor. Și, în opinia doamnei L., nu întotdeauna întâlnirea cu părinții naturali este de bun augur: „sunt copii care au 12-13 ani care nu și-au văzut părinții niciodată. Și acum aceștia apar, mai au cine știe câți copii sau sunt mame deja recăsătorite sau trăiesc în concubinaj, și nu-i vor pentru că dacă i-ar fi vrut ar fi venit la ei mai demult. Acest lucru este foarte traumatizant pentru copii." De exemplu, „avem doi frați, mama este de etnie romă, a fost la pușcărie; tatăl, român, a ținut copiii până când fetița avea vreo 4 ani și băiețelul vreun an, deci el i-a crescut singur câteva luni bune după ce mama a intrat în pușcărie. Părinții au trăit în concubinaj. După un timp, el a fost evacuat din apartamentul în care au locuit și așa a fost nevoit să-și dea copiii la Leagăn. El este o persoană ciudată, se pare că este și bolnav psihic și mai bea, lucrează sezonier pe unde poate, deci e vai de capul lui. Dar totuși îl admir că și-a ținut copiii. De când sunt aici îi vizitează destul de des. Între timp și mama a ieșit din închisoare. Acum fiecare dintre ei și-a găsit alt partener; partenera tatălui are, cred, vreo 18 ani, este gravidă, urmează să nască imediat. N-au unde să locuiască. Partenerul mamei nu știu cu ce se ocupă.... Este așa o nebunie dacă vin toți 4 la casă să vadă copiii ... Uneori se iau la bătaie și bieții copii au foarte mult de suferit din această cauză. Fetița a fost selecționată pentru școala de gimnastică de la Deva împreună cu o altă fetiță de la noi. Ne-am bucurat foarte mult. Dar acest tată despre care vă spuneam că pe de-o parte e bine că și-a ținut copiii, a avut grijă de ei, pe de altă parte mergea la școală, lua fetița de la program, făcea scandal, până ce directorul a trimis ambele fete înapoi la centru fiindcă se săturase de atâtea neplăceri (cealaltă avusese unele abateri comportamentale). Sau vine când ți-e lumea mai dragă, își ia copiii (este dreptul lui) și îi pune să cerșească în tren sau într-un oraș învecinat. El stă undeva în bar și bea, în timp ce fetița trebuia să stea afară să cerșească. Fetei îi e rușine. La un moment dat el locuia la ceva rude într-o baie și punea copiii să doarmă în vană". În cazuri ca acesta, asociația a cerut interzicerea luării copiilor de la casele familiale de către familie, părinților permițându-li-se doar să îi viziteze. Dar sunt și cazuri în care familia caută copiii, îi vizitează, îi sună, dar preferă să îi lase la

casele familiale. De exemplu, este o fetiță ai cărei părinți sunt plecați să muncească în străinătate. Bunicii ei, de etnie romă, o vizitează, o iau acasă la sfârșit de săptămână, în vacanțe, după care o aduc înapoi; în timpul săptămânii îi dau telefon."

După cum s-a menționat deja, în fiecare casă muncesc patru persoane. Deși majoritatea personalului cu care lucrează asociația face parte din personalul Direcției pentru Protecția Copilului - și deci au experiență în acest gen de activitate -, asociația a considerat necesar să întocmească un program detaliat de activități pe care să-l respecte fiecare cuplu de părinți sociali. "Din păcate, am întâmpinat la vremea respectivă piedici din partea Inspectoratului Școlar și nu s-a mai putut derula programul nostru", mărturisește doamna L. Cu toate acestea, părinții sociali au urmat diferite cursuri de pedagogie, de psihologia copilului etc organizate de stat, de Direcția pentru Protecția Copilului sau de Inspectoratul Școlar în urma cărora au primit diverse diplome care să le ateste pregătirea. Lor le revine rolul de a supraveghea copiii în permanență, de a se interesa de situația lor școlară. O notă aparte constă în faptul că familiile extinse ale părinților sociali sunt implicate și ele. Astfel, părinții acestora sunt considerați de copii ca fiind bunicii lor. Ei de-abia așteaptă să vină vacanțele să poată merge la bunici, care îi răsfață mai mult decât părinții sociali, satisfăcându-le tot felul de capricii și îngăduindu-le mai multă libertate.

Pe lângă personal și familiile acestora, în activitățile desfășurate se implică și voluntari. Au fost voluntari din P., studenți la Sociologie sau Asistență Socială, care au lucrat în casele familiale. Deși asociația este deschisă la astfel de solicitări, doar o singură studentă din România a lucrat ca voluntară într-una din case. După absolvire, ea a fost angajată de asociație.

În încercarea de a oferi acestor copii o viață cât mai aproape de cea pe care o duc copiii de vârsta lor în familiile naturale, echipa le dă șansa de a se implica în diverse activități, cum ar fi cursuri de limba germană, cerc de chitară, club sportiv, ansamblu muzical. Asociația a cumpărat instrumente muzicale și pentru școala specială, ca și copiii talentați de acolo să poată să-și cultive talentul. În plus, cu toții sunt învățați să lucreze în grădină, în curte, în casă, pentru a le fi cât mai ușor să se adapteze la viața pe cont propriu. Din declarațiile domnului O. (adjunctul doamnei L.) reiese că ei preferă orice tip de activitate extrașcolară celei școlare.

Dar asociația nu s-a oprit la prezentul acestor copii, ci s-a gândit și la viitorul lor. Dacă vor să-și continue studiile (liceu, facultate), asociația este dispusă să le asigure tot ceea ce este necesar (întreținere, îmbrăcăminte, inclusiv dotare tehnică - calculator și orice ar mai avea nevoie). Pentru cei care nu pot continua școala, asociația s-a gândit la școli profesionale, de ucenici și chiar la un centru de tineret (deja au cumpărat, renovat și structurat o casă care se numește casă de tineret), unde aceștia să poată locui după ce împlinesc 18 ani. În acest sens, doamna L. declară: „după ce copiii nu mai pot rămâne în școală sau dacă apar probleme, având în vedere că la noi grupurile sunt mixte, băieții vor fi mutați în acea casă de tineret. Camerele au băi separate și am prevăzut chiar un birou pentru un

psiholog. Numai că este foarte greu, din păcate, să găsim un psiholog. Casa de tineret mai are o bucătărie și o sală de mese și încă două camere, fiecare cu baia ei. Acolo vor locui tinerii noștri până le găsim undeva un loc de muncă și eventual o garsonieră, un cămin de nefamiliști undeva, să știm că au unde să locuiască și să muncească". Se dorește totodată realizarea unei microferme, probabil de păsări și de porci; un teren de 10 ha este destinat activităților agricole.

Deocamdată, ceea ce se obține din autofinanțare nu acoperă decât o parte infimă a cheltuielilor. „Finanțarea este în marea majoritate, ca să nu zicem sută la sută, de la ei, din P.", precizează doamna L. Datorită acestui fapt nu există un buget anual fix. La începutul anului se întocmește un necesar și în funcție de acesta se primesc sponsorizări. O altă sursă de venit constă în recuperarea de TVA. La acestea trebuie adăugat venitul (deocamdată modest, fiind la început de drum) provenit din produsele agricole obținute la care, pe parcurs, se vor adăuga cele obținute de la microfermă și ateliere. Sponsorii din P. sunt hotărâți să sprijine această activitate, angajându-se să caute cumpărători în P. pentru produsele care se vor face în ateliere, urmând ca banii obținuți să fie reinvestiți în proiect.

Vizitând una dintre familii, am avut ocazia să cunosc atât părinții, cât și cei zece copii și cele două femei angajate. Casa respectivă fusese deschisă în vara anului 1996. Din cei zece copii (4 fete și 6 băieți) pe care-i adoptase această familie, nouă sunt de etnie romă. Mama, fostă angajată a Direcției pentru Protecția Copilului, acum este educatoare la grădinița din localitate. Tatăl este angajat al Direcției. Ei au doi copii (naturali) mari care i-au acceptat fără probleme pe frații lor mai mici. Toți sunt elevi (de la clasa a IV-a la a IX-a) și părinții sunt mândri de ei: „avem un perete întreg numai cu diplome...". Cel mai mare, elev în clasa a IX-a la secția de informatică, a fost sprijinit de părinții lui adoptivi în perioada de pregătire de dinaintea examenelor: „ne-am ținut de el scai să învețe și a intrat pe locul 17 în fața multor copii din familii foarte bune", declară tatăl adoptiv. În plus, el este și un bun fotbalist, fiind selecționat în echipa orașului. În casă există două grupe de câte trei frați. Deși mama celor mai mari locuiește într-o comună învecinată, în ultimii patru ani n-a fost deloc să-i viziteze. În urmă cu o lună a fost găsită și mama celeilalte grupe de frați. Ea trăiește într-un oraș apropiat și și-a exprimat dorința de a lua copiii la ea, deși mai are alți patru cu vârste între cinci luni și trei, patru ani și „efectiv locuiesc într-o cocină, fără curent, fără căldură, fără lumină, fără mâncare", povestește tatăl adoptiv. Cei trei copii au fost duși acolo pentru a se decide dacă vor sau nu să se întoarcă la mama lor. Văzând situația în care trăia mama lor au zis tatălui adoptiv: „măi tati, nu rămânem, nu rămânem". În final, mama naturală a fost de acord să lase copiii unde se aflau, cu condiția să primească alocația lor și să-i poată vizita. Centrul de Plasament a fost de acord cu aceste condiții, așa că ei au rămas în continuare cu familia adoptivă.

Toți copiii sunt sociabili, adaptându-se ușor la școală. Relațiile dintre ei sunt foarte bune, neexistând încă nici un conflict major. Atunci când se ceartă pentru

o jucărie, pentru un caiet, pentru vreo casetă sau pentru televizor părinții intervin și întotdeauna găsesc soluții care „să împace și capra și varza". Atunci când au o problemă pe care ar dori să o discute cu cineva, cei doi părinți le sunt aproape, gata să îi asculte, să îi sprijine, să îi încurajeze sau să îi mustre, în funcție de situație.

Din punct de vedere financiar, această casă, pe lângă fondurile primite de la asociație și de la stat, primește și diverse donații de la prietenii părinților sociali, care le trimit din P. diverse lucruri. În plus, în fiecare vară, toți copiii (din toate cele nouă case) sunt duși în tabere cu sprijinul unei alte fundații care acoperă integral costurile. Aceeași fundație ajută fiecare casă cu diverse materiale, în funcție de o listă pe care o alcătuiesc părinții sociali. Spre regretul acestora, donațiile s-au diminuat de la an la an.

Chiar dacă majoritatea lucrurilor decurg normal în toate aceste case, există și o excepție: o casă în care problemele s-au agravat, perturbând bunul mers al proiectului. După încercări repetate de aplanare a conflictelor existente, după discuții nenumărate cu familia în cauză, conducerea a decis ca până la sfârșitul acestui an familia respectivă să fie înlocuită. Deși acest lucru are implicații majore - în primul rând pe plan psihologic -, asociația consideră că pentru binele copiilor este necesară această schimbare. În general, în situațiile de conflict, în familie, între adulți sau între case, persoanele implicate se reunesc într-o ședință cu directoarea asociației "vorbim, spune fiecare ce are de spus, ș-atâta parlamentăm până ne dăm mâna și plecăm prieteni", mărturisește aceasta.

O altă problemă cu care se confruntă asociația constă în modul în care acești copii sunt priviți de către comunitate. Deși nu au cauzat nici o problemă majoră, există situații în care chiar profesorii la școală îi tratează discriminatoriu: „a, ăștia sunt ăia de la Casa Copilului". Acest tip de tratament aplicat copiilor de către comunitate îngreunează procesul integrării lor sociale.

Nici autoritățile nu sunt întotdeauna receptive la inițiativele asociației. Din declarațiile doamnei L. reiese că colaborarea cu autoritățile este „mai greoaie". De exemplu, în relațiile cu Centrul de Plasament sunt perioade în care totul merge bine și perioade în care lucrurile se mișcă mai greu - fără a exista un suport rațional la baza acestor variațiuni. Colaborarea cu Primăria nu este nici ea perfectă, dar lucrurile merg destul de bine: „merge, ne respectăm reciproc, numai mai rău să nu fie". Spre deosebire de relațiile descrise mai sus, relația cu Direcția pentru Protecția Copilului este bună. Aceasta poate și din pricina faptului că doamna L. face parte și din Comisia pentru Protecția Copilului. Întâlnindu-se săptămânal pentru discutarea cazurilor, având sprijinul direcțiunii, lucrurile se desfășoară mult mai bine.

De-a lungul timpului, asociația a avut în vedere în permanență obiectivele propuse, ca și cele realizate, ajustându-și „din mers" atât scopurile, cât și mijloacele. Astfel, de exemplu, dacă la început se dorea doar dezinstituționalizarea copiilor, pe măsură ce ei au crescut, proiectul s-a extins, tinzând să echipeze acești copii cât mai bine pentru viitor. În acest sens, asociația a dezvoltat strategii pe termen

lung (proiectarea unor ateliere meșteșugărești, a unei microferme, a casei de tineret etc). Motivați de bunul mers al activităților din toate cele 9 case familiale, sponsorii au asigurat în permanență banii necesari continuării proiectului. În plus, așa cum reiese din strategia pe termen lung a asociației, aceasta și-a propus ca, în măsura posibilităților, să mărească aportul autofinanțării.

Exemplul acestei asociații a fost urmat în localitate de alte organizații nonguvernamentale și astfel fosta Casă de Copii a fost desființată, toți copiii fiind preluați de aceste familii sociale.